

50 jaar Koepon – 'Ik zou het direct weer doen'

Dit jaar is het 50 jaar geleden dat het eerste Koepon-melkveebedrijf in Garnwerd in de Nederlandse provincie Groningen van start ging. Die allereerste stal zou gezelschap krijgen van een flinke groep "collega-Koeponstallen" in de landen Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië en Canada. Vandaag telt Koepon 3 melkveebedrijven in 3 landen met circa 1500 melkkoeien, terwijl een vierde met 560 koeien binnenkort in gebruik wordt genomen. Alle reden voor een reportage over 50 jaar Koepon-bedrijven en natuurlijk een interview met die kleurrijke oprichter van Koepon: Wijnand Pon.

JAN BIERMA HAN HOPMAN

Ik wil boer worden! Dat was een onverwachte uitspraak in de familie Pon in het jaar 1960. De familie was volop actief in de handel, maar landbouw... dat zat de familie niet echt in het bloed. Wel de natuur, want Wijnand's vader Ben had zijn kinderen altijd voorgehouden: 'in de natuur leer je meer dan op school'. Daarom toonde vader Ben begrip voor het besluit van zijn jongste zoon. Met als voor-

waarde de Pon-regel 'Als je wat doet, moet je het goed doen.' Zodoende werd de carrière van de 17-jarige Wijnand razendsnel gewicht: van "koopmansleerling" bij de Duitse bandenonderneming Continental naar knecht bij de familie Hürlimann op de Zwitserse boerderij Freudhof. Daar moest Wijnand varkens voeren, stallen uitmesten en koeien melken. 'Als dat bevalt, zal het vak wellicht werkelijk wat voor hem zijn,'

zal vader Ben gedacht hebben. En of het beviel! Wijnand genoot van het boerenvak en toen hij een half jaar later naar Nederland terugkeerde, ging hij bij boer Bijsma aan het werk. Waar zijn doorzettingsvermogen nieuwe impulsen kreeg. Nu besloot Wijnand naar de Middelbare Landbouwschool (MLS) te gaan en doorliep die vlot: dit was immers het métier waarvan Wijnand genoot. Tegelijk kreeg Wijnand de kans van

Wijnand Pon: 'Toen wij begonnen waren Holsteins in Nederland verboden. Toen een nationale proef met Holsteins werd gestart, deden we mee en konden in 1972 de eerste inseminaties met Holsteins verrichten.'

Topfokkerij

'Nooit verkochten we meer stieren aan KI-organisaties dan nu,' zegt Pon, ook zelf onder de indruk. Een feit dat direct bevestigd wordt door bedrijfsleider Marcel Rijkers van Koepon Garnwerd: 'Alleen in de eerste helft van dit jaar al verkochten we 20 KI-stieren, dat is best bijzonder.' Hij noemt Lakeside UPS Red Range (Salvatore-Rubicon) als één van de belangrijkste stiermoeders. 'Van haar verkochten we stieren, embryos en vrouwelijke dieren. Hoewel ze zelf in september pas voor de eerste keer kalft, hebben we ruim 40 nakomelingen van haar.' En merkt: 'Opmerkelijk: Koepon is bekend van haar beste zwartbonte koeien, maar juist nu doen we veel met Red-Holsteins.' Zo leverde Koepon vorig jaar 's werelds hoogste Red-Holsteinstier: Koepon Altatop-Red (2636 gTPI). Salvatore-zoon uit Delta-dochter Delta Sanne RC. Maar... ook de zwartbonten blijven actief. Hier domineerde in recente jaren vooral de Classy-familie, maar nu slaat de Regenia-familie terug, weet Rijkers. En noemt Koepon Ruby Ann als dynamische nieuwe Regenia-tak. Zij is een Rubicon-Jabir-Bookem uit een EX-90 Colby-dochter met 100.000kg (220.000lb) melk – en deze Colby heeft nog 3 zussen >100.000kg. Ruby Ann zelf werd verkocht naar Groot-Brittannië, en haar zoon AltaZarek (<AltaTopshot) hoort momenteel tot de gevraagde vererfers. Tot zover een greep uit de actuele topfokkerij van Koepon!

zijn vader om een boerderij te kopen. Opmerkelijk? Wijnand omschrijft dat zo: 'Boerenzoon zijn bevoorrecht dat zij boerenzoon zijn en een boerderij kunnen overnemen. Dat gold niet voor mij, maar ik had het geluk dat mijn vader mij aan een boerderij kon helpen.' Zo werd in 1963 het bedrijf De Hunzebocht nabij Garnwerd gekocht, dankzij advies van boer Anno de Jonge, waar Wijnand stage had gelopen. Hier plaatst Wijnand een belangrijke noot: 'Mentoren zijn altijd van groot belang voor mij geweest. De landbouw was nieuw voor mij, en het was belangrijk om kennis op te doen van ervaren mensen. Daarom heb ik altijd naar mentoren gezocht.' Want u kent intussen de Pon-regel: 'Wat je doet, moet je goed doen.'

PRIMEUR

Nu nog even naar Zwitserland, naar Freudhof waar Pon zijn eerste stappen in de landbouw zette. Na het overlijden van zijn vader in 1968 pachtte Pon dit bedrijf van 1968 tot 1982. In die 14 jaar gebeurde beslist iets bijzonders in deze van oorsprong Braunvieh-stal. Pon zag het melkrijke perspectief van de Amerikaanse Brown Swiss-dieren en besloot die in zijn Zwitserse stal (met de familie Hürlimann als beheerder) te introduceren. Hij ging verder dan de strikte regels van het Zwitserse stamboek (maximaal 2 generaties inkruisen, tot 75%) en fokte in eigen stal de eerste dieren met 87,5% Brown Swiss-bloed. Met succes, zodat hij de eerste Zwitserse fokker werd die een stier met 87,5% Brown Swiss-bloed aan de KI-organisatie in Zollikofen kon verkopen. Deze Beiuo, zoon van Norvic Lilason Beautician, bevestigde zijn waarde ook dochtergetest en werd opnieuw ingezet. We schrijven 1982 – de eerste succesrijk geteste stier van Pon.

MELK

Nu weer naar Garnwerd in Groningen, waar bij De Hunzebocht een aanbinstal voor 18 koeien werd gebouwd, terwijl Pon na de MLS

21 maanden in militaire dienst ging. En daarna bij mentor en akkerbouwer De Jonge aan het werk ging. 'Vanaf 1966 ben ik op De Hunzebocht gaan wonen. Toen durfde ik het aan om te gaan werken met mijn Groninger medewerkers, zonder dat ik mij alles hoefde te laten vertellen,' zegt Pon met een glimlach. Immers, intussen had hij brede ervaring opgedaan bij Hürlimann in Zwitserland, Bijsma in Friesland, De Jonge in Groningen én de MLS. Nu veranderde veel op De Hunzebocht. Pon besloot een ligboxenstal voor 180 koeien te bouwen. ('Die stal bracht zegeningen – de koeien gingen lopen, dat was belangrijk voor ze.') Verkocht zijn oorspronkelijke veestapel en kocht nieuwe melkkoeien – in de provincie Noord-Holland. 'Daar had je de melkrijkste koeien van Nederland en die wilde ik, want het gaat om de melk.' Opvallend: Pon kocht zijn koeien op basis van DB-fokwaarden: vroege fokwaarden die dochters van stieren vergeleken met het gemiddelde bedrijfsniveau. Pon: 'Bij de start was mijn devies: 80% van het inkomen komt uit melk, het exterieur fokken we erbij. Natuurlijk ging ik

Koepon Patty 461 EX-94 is één van Pon's grote favorieten.

de koeien wel zelf bekijken, net zoals ik altijd de dochters van te gebruiken stieren bekeek. Als "niet-boerenzoon" stond ik helemaal neutraal en open in de fokkerij; ik was niet gebonden aan opvoeding en tradities en koos de genetica die ik optimaal voor mijn bedrijf vond.' Een opstelling die vooral van groot belang in de jaren daarna bleek te zijn... Intussen was het eerste Koepon-melkveebedrijf een feit: van start in 1970, nu 50 jaar geleden.

KEERPUNT

Een firma die Pon van dienst was geweest bij de koeienaankoop organiseerde in 1971 een oriëntatie-reis voor Holsteins naar Noord-Amerika. [Tot die tijd waren zwartbonten in Nederland

Non-stop blijft fokkerij belangrijk in de Koepon-stallen, maar wellicht was die nooit zo intens als nu in Koepon Garnwerd. Dit is één van de vele stiermoeders: Peak Anita VG-88 (2777 gTPI); Hotline-Monterey), halfzus van RC-stier AltaAlve (<Salvatore) met 2702 gTPI.

Na 50 jaar wappert de Koepon-vlag fierder dan ooit!

overwegend van het Fries-Hollandse ras; Holsteins waren nog amper bekend.) Pon werd uitgenodigd voor de reis – samen met een grote groep gevestigde fokkers uit Nederland. Een reis die veel discussie opleverde en uiteindelijk een keerpunt voor de Nederlandse fokkerij betekende. Al was het alleen maar omdat Pon hier kennis maakte met de kwaliteiten van de Holsteins én in contact kwam met Hank Morsink, die één van de eerste Semex-medewerkers werd. Hierdoor – en door het enthousiasme over de kansen van Holsteins in de Nederlandse veestapel – werd Pon in de herfst van 1974 de eerste internationale distributeur van Semex. Dat leidde enkele jaren later tot de tweede Koepon-stal: Koepon Leusden, die een etalage moest worden voor de Canadese Holsteins in Nederland. Het werd een regelrecht succes. Niet alleen gold Leusden jarenlang als hoogste productiestal van Nederland, tegelijk was het bedrijf succesrijk op Nederlandse shows. Deze topstal werd in 1989 gesloten, want 'toen was Nederland wat de Canadezen konden' en was de etalage-functie niet langer noodzakelijk.

EXPANSIE

In 1980 was ook de derde Koepon-stal van start gegaan: Koepon Baflo, waar Pon – ook met het oog op de komende quotering in Europa – met Jerseys van start ging. Juist op die EU-quotering werd prima ingespeeld; zodoende ging in 1985 ook het Schotse melkveebedrijf Coopon Carse krachtig van start – de vierde Koepon-stal. Ja, het boeren beviel Pon uitstekend, bovendien was hij een man van voortdurende actie en nieuwe stappen. Toen in oost-Duitsland de revolutie plaatsvond richtte hij zijn ogen op de belangrijke landbouwregio Mecklenburg-Vorpommern, waar in 1991 twee melkveebedrijven gekocht werden: Kuhpon Kaarz en Kuhpon Buchholz. (Van deze twee bedrijven is vandaag Kuhpon Kaarz nog in eigendom met 600 melkkoeken.) Maar, nog vóór deze Duitse lancering was in de Canadese provincie Ontario een slag geslagen: hier had Pon het bedrijf Floraholme Holsteins gekocht, en startte aldaar Coopon Flora. Dat was

eerst een aanbindstal, later werd een ligboxenstal gebouwd en weer later zou Flora dienst doen als nucleus-stal voor Alta, nadat Pon een joint-venture met Alta Genetics had gesloten. (Dat bedrijf ging destijds van start onder de passende naam Altapon.)

U ziet het: halverwege de jaren '90 ging het wereldwijd om een krachtig collectief Koepon-stallen. Langzamerhand werden enkele van die bedrijven om begrijpelijke redenen overgedragen aan de bedrijfsleiders; na Leusden werden ook Coopon Flora en Kuhpon Buchholz verkocht. Vandaag telt Koepon drie bedrijven: Garnwerd, Carse en Kaarz, samen goed voor bijna 1500 melkkoeken. En: binnenkort gaat in Duitsland Kuhpon Brühl van start, met 560 koeken en 8 robots. Bovendien is men voor 50% partner in een groot Poolse melkveebedrijf, Paul-Pon-Polska, waar 1100 koeken een gemiddelde van 12.223kg 3.80% 3.45% noteren.

INSPIREREND

50 Jaar Koepon! Aan Pon de vraag: wat heeft deze 50 jaar u gebracht? 'Een geweldig leven. Ik zou het direct weer doen. Ook nu in de corona-tijd heb ik erg van Koepon genoten. Ik reisde veel, maar nu was ik thuis en heb enorm van de koeken genoten.' Als één van de hoogtepunten van 50 jaar Koepon noemt Pon 'het samenwerken met een aantal buitengewoon inspirerende bedrijfsleiders, die voor een groot deel het beleid bepalen.'

De productieve Holsteins op Coopon Carse (UK) wisten in de loop der jaren diverse nationale titels voor hun bedrijf in de wacht te slepen.

Natuurlijk is fokkerij altijd een vitaal onderdeel van de Koepon-strategie geweest. Al vóór de Holsteinisatie koos Pon de melkrijkste zwartbonten uit Nederland, vandaag worden de beste Holsteins wereldwijd gebruikt. En in de stal in Garnwerd – waar het Koepon-collectief van start ging – is de fokkerij actiever dan ooit tevoren – daarover meer in bijgaand kader.

Vragen we Pon naar een stier met grote betekenis voor Koepon, dan aarzelt hij niet en zegt: 'Puget Sound Sheikh. Met hem hebben we de meeste reclame kunnen maken voor de Holsteinkoe. Dankzij zijn dochters en hun beste gehalten kon Koepon Leusden een gemiddelde

bereiken dat een wereldrecord voor kg vet+eiwit vormde: 10.108kg 4.72% 3.55% in het jaar 1986.'

FAVORIETEN

Natuurlijk willen we ook naar de individuele koe. En vragen de immer voor koelen gepassioneerde Pon naar zijn favoriete koe. Eerst noemt hij, na rustig overpeinen, Hilde 85. De Straight-Pine Elevation Pete-dochter die bijna 20 jaar oud werd en een imponerende levensproductie van 156.000kg melk bereikte. 'Onze eerste 10.000kg-vet+eiwit-koe; levenslust, vruchtbaarheid en productielust' – met die woorden omschrijft Pon zijn bijzondere pupil. Maar vervolgt dan direct: 'Natuurlijk is er geen koe die onze Koepon Patty 461 kan verslaan! Ruim 100.000kg melk, EX-94, reservekampioene van Nederland en lid van het Nederlands team dat kampioen werd op het EK.' Interessante noot bij de zelfgefokte Patty: haar vader, Chief-zoon (Co)Vista Chief, werd als jonge stier door Pon naar Nederland geïmporteerd, die hem samen met KI Utrecht succesvol testte. En daarmee tevens zijn Patty fokte...

Pon noemt NRM-kampioene Koepon Hillie 590 nog, maar schakelt dan over naar de actualiteit: de Classy-, Sanne- en Regenia-families, die zo uitmuntend presteren in de stal in Garnwerd. Ja, want Pon is een man van de actualiteit. En vooral van de toekomst. Hij zegt: 'Het verleden moet je niet overschatten – als je de lessen daarvan maar tot je hebt genomen.' Pon richt zich nu hard op de duurzaamheid van de landbouw. 'Wij

moeten naar een veel duurzamer model om te boeren, en moeten zorgen dat de voetafdruk van de landbouw geringer wordt. Dat moeten we met z'n allen zien als een uitdaging – niet als een bedreiging. Want dat laatste gaat ons niet helpen,' oordeelt Pon, die graag denkt in mogelijkheden. Daarvan zijn juist de 50 Koepon-jaren een meesterlijk bewijs – altijd met de tijd mee, altijd namen die klinken in de actuele melkveehouderij. 50 Jaar Koepon is dan ook niets anders dan een boeiend tussenrapport – op weg naar een even boeiende toekomst. ●